

ใบความรู้ที่ ๓ เรื่อง โคลงอิศปกรณำ
 หน่วยการเรียนรู้ที่ ๔ เรื่อง พิเคราะห์น่านาสาร พินิจงานประพันธ์
 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๖ เรื่อง โคลงสุภาสิตฯ รัชกาลที่ ๕ (๖)
 รายวิชา ภาษาไทย รหัสวิชา ท๒๒๑๐๒ ภาคเรียนที่ ๒ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

โคลงสุภาสิตอิศปกรณำ อ่านว่า โคลง-อิด-สะ-ปะ-ปะ-กะ-ระ-นำ มาจากคำศัพท์ต่าง ๆ ได้แก่ โคลง หมายถึง โคลงสี่สุภาพ อิศป หมายถึง อีสป ปกรณำ หมายถึง หนังสือ, เรื่อง เมื่อนำมารวมกันแล้วจึงหมายถึงโคลงสี่สุภาพที่มีเรื่องราวเหมือนนิทานอีสป

โคลงอิศปกรณำเป็นบทประพันธ์ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ เป็นโคลงสุภาสิตเช่นเดียวกับโคลงโสฬสไตรยางค์และโคลงนฤทมนการ แต่จะแตกต่างจากทั้งสองโคลงก่อนหน้าคือเป็นบทประพันธ์ที่ถูกแปลมาจากนิทานตะวันตก เป็นนิทานที่แต่งโดย อีสป นักเล่านิทานชาวกรีกที่มีร่างกายพิการแต่มีสติปัญญาที่เฉลียวฉลาด มักจะแต่งนิทานขึ้นเพื่อเป็นข้อคิดหรือคติเตือนใจ นิทานอีสปจึงเป็นนิทานที่ไม่เด่นชัดว่าเป็นของวัฒนธรรมใดวัฒนธรรมหนึ่ง สามารถอ่านได้ทั่วไปไม่ว่าจะเป็นคนประเทศไหนเพราะมีคติสอนใจในการดำเนินชีวิตเป็นหลักสำคัญ รัชกาลที่ ๕ จึงทรงแปลนิทานอีสป และทรงพระราชนิพนธ์โคลงสุภาสิตประกอบนิทานรวมกับกวีอีกสามคนคือ กรมหลวงพิชิตปรีชากรระศรีสุนทรโวหาร และ พระยาราชสัมภารากร ออกมาเป็นโคลงอิศปกรณำในปีพ.ศ. ๒๔๔๗

จุดมุ่งหมายในการแต่ง เพื่อเป็นคติสอนใจแก่ผู้อ่านให้เลือกปฏิบัติตามคำสอนจากนิทานในแต่ละเรื่อง ลักษณะคำประพันธ์ เป็นบทร้อยแก้ว สรุไปด้วยโคลงสี่สุภาพเป็นสุภาสิต

โคลงสุภาสิตอิศปกรณำที่นำมาให้ศึกษามี ๔ เรื่อง ได้แก่ เรื่องราชสีห์กับหนู เรื่องบิดากับบุตรทั้งหลาย เรื่องสุนัขป่ากับลูกแกะ และเรื่องกระต่ายกับเต่า

ราชสีห์กับหนู

๑ มีราชสีห์ตัวหนึ่งนอนหลับ มีหนูตัวหนึ่งวิ่งไปบนหน้า ราชสีห์นั้นตกใจตื่นลุกขึ้นด้วยความโกรธ จับหนูไว้ได้จะฆ่าเสีย หนูจึงอ่อนวอนว่า ถ้าเพียงแต่ท่านไว้ชีวิตข้าพเจ้า ๑ คงจะแทนคุณท่านที่มีใจดีเป็นแน่ ราชสีห์หัวเราะแล้วปล่อยเขาไป อยู่มาไม่ช้ากว่านี้นัก ราชสีห์ต้องพรวนจับผูกไว้ด้วยเชือกแข็งแรงหลายเส้น หนูได้ยินเสียงราชสีห์ร้องจำได้ก็ขึ้นมาช่วยกัดเชือก ปล่อยราชสีห์ออกได้แล้ว จึงร้องว่าท่านยิ้มเยาะความคิดข้าพเจ้าที่ว่า คงสามารถช่วยที่จะช่วยท่าน ๑ ไม่หมายว่าจะได้รับอันใดตอบแทนนั้น เดียวนี้ท่านคงทราบแล้ว ว่าถึงเป็นแต่เพียงหนูตัวหนึ่งก็อาจที่จะให้ความอุปถัมภ์ท่านได้ ๗๕๓

๑ อย่าควรประมาทผู้
สมเคราะห์คราวขัดสน
เกลือกเราสบร้ายดล
มากพวกคงมีผู้

ทุรพล
สุดรู้
ใดเหตุ
รฤกเค้าคุณสนอง ๗๕

ที่มา : <https://vajirayana.org/อิสปปกรณ์/สมุทรไทยเลขที่-๑>

บิดากับบุตรทั้งหลาย

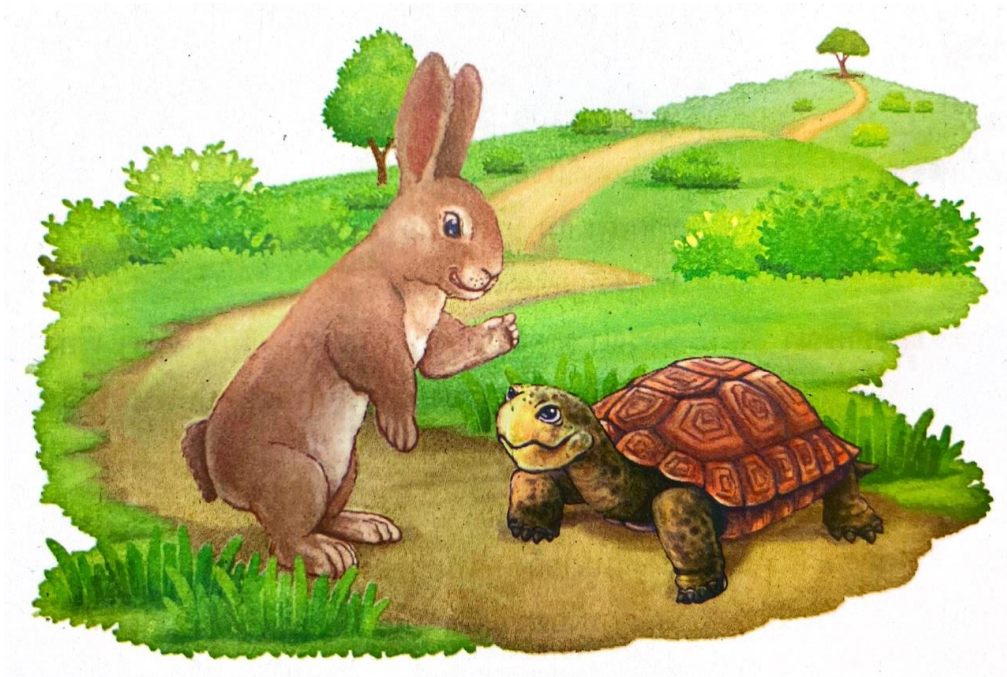
๑ ชายผู้หนึ่งมีบุตรหลายคน บุตรนั้นวิวาทกันแลกันมิใคร่ขาด บิดาแก้ไขวิวาทโดยคำตักเตือนสั่งสอนสักเท่าใดบุตรก็มีฟัง อยู่มาวันหนึ่ง บิดาจึงสั่งบุตรทั้งหลาย ให้ไปหาไม้เรียวมัดมาให้กำหนึ่ง ครั้นได้มาแล้ว จึงเรียกลูกทั้งปวงมาทีละคน ให้หักกำไม้เรียวนั้นให้เป็นท่อนเล็ก ๆ บุตรทั้งปวงต่างคนต่างหักจนเต็มกำล้ง ก็ไม่สามารถที่จะหักออกได้ บิดาจึงแก้กำออกเสีย แล้วเอาไม้เรียวนั้นทีละอันส่งให้บุตรทั้งปวงหัก ก็หักได้โดยง่าย บิดาจึงว่ากับบุตรทั้งหลายว่า ลูกเอ๋ย ถ้าเจ้าเป็นใจเดียวกัน เข้ากันอุดหนุนกันแลกัน เจ้าจะเหมือนไม้ทั้งกำนี้ ศัตรูทั้งหลายจะปองร้ายก็ไม่มีอันตรายอันใดได้ แต่ถ้าเจ้าต่างคนต่างแตกกัน ก็พลันอันตรายเหมือนไม้เรียวทั้งปวงอันเดียว ๆ นี้ ฑะ๐

๑ เชื้อวงศ์วายรักร้อน
ปรปักษ์เบียนปีทา
ร่วมสู้ร่วมรักษา
หมิ่นอมิตร บ มิแพ้

ริษยา กันเฮย
ง่ายแท้
จิตรร่วม รวมแฮ
เพราะพร้อมเพรียงผจญ ฑะ

ที่มา : <https://vajirayana.org/อิศปปกรณ์/สมุดไทยเลขที่-๑>

กระต่ายกับเต่า

๑ วันหนึ่งกระต่ายตัวหนึ่งยิ้มเยาะเต่าว่าเท้าสั้นเดินก็ช้า เต่าหัวเราะแล้วตอบว่าถึงท่านเร็วเหมือนกับลม ถ้าวิ่งแข่งกันข้าพเจ้าจะเอาชนะท่านได้ กระต่ายเห็นว่าเต่าจะไม่วิ่งเร็วได้เหมือนตั่งที่เต่าอวดตัว ก็รับสัญญาจะแข่งกัน แล้วนัดกันว่าจะให้สุนัขจิ้งจอกเป็นผู้เลือกทางแลกำหนดที่แพ้ชนะ ครั้นถึงวันกำหนด กระต่ายกับเต่าก็ออกเดินพร้อมกันเต่านั้นเดินไม่ได้หยุดสักอึดใจเดียว ถึงก้าวช้าแต่ฝีเท้าเสมอตรงไปจนถึงที่สุดทาง กระต่ายนั้นเชื่อความเร็วแห่งธรรมชาติของตัวเองก็ไม่สู้จะเอาใจใส่ในการที่จะแข่ง ไปหน่อยหนึ่งก็พุบตัวลงนอนเสียข้างทางก็เลยหลับไป ครั้นตื่นขึ้นคิดขึ้นได้ วิ่งไปโดยเร็วเต็มกำลัง เมื่อถึงที่หยุดก็เห็นเต่าอยู่ที่นั่นก่อนนานแล้ว ทุอะ๑

๑ เชื่อเร็วแรงเร็วทั้ง	เขาวนชาญ เขียวแฮ
แม่นประมาทมละการ	ก็ล้ำ
โหดชั่วอุส่าห์หาญ	ห่อนหยุด ยิ่งเฮย
ตั้งเต่ากระต่ายท้า	แข่งช้าชนะเร็ว ทุอะ

ที่มา : <https://vajirayana.org/อิศปปกรณ์/สมุดไทยเลขที่-๑>

สุนัขป่ากับแกะ

๑ สุนัขตัวหนึ่งมาพบลูกแกะพลัดฝูงมาตัวหนึ่ง คิดว่าเราจะให้ลูกแกะนั้นลงเนื้อ เห็นว่า ๒ สุนัขป่านั้นสมควรจะกินตัวเขาเอง จึงได้กล่าวถ้อยคำว่า เฮ้ยเมื่อปีกลายนี้ มึงดูถูกกูใหญ่นัก ลูกแกะจึงตอบด้วยคำน้ำเสียงเศร้าโศกว่าไม่มีเลย เมื่อนั้นข้าพเจ้ายังไม่เกิด สุนัขป่าจึงว่า เจ้ากินหญ้าในท่าเลของข้า ลูกแกะตอบว่าหามิได้เลยเจ้าข้า ดีฉันยังไม่รู้รสหญ้าเลย จนเดี๋ยวนี้ยังไม่เคยกิน สุนัขป่าจึงว่า เจ้ากินน้ำในบ่อของข้า ลูกแกะว่าหามิได้ ดีฉันยังไม่เคยกินน้ำเลย เพราะในเวลานี้ น้ำนมมารดาดีฉันเท่านั้นเป็นทั้งอาหารทั้งน้ำ สุนัขมิรู้ที่จะว่าอย่างไรก็เข้าจับลูกแกะแล้วว่า ถะข้าไม่อดอาหารเปล่าละ ถึงเจ้าจะปฏิเสธก็ช่างเจ้า ฑะ๑

๑ ขาดิกกษพะดุร้าย
คงจะหาสิ่งพาล
ถึงจะกล่าวคำหวาน
หาญหักเอาจนได้

สันดาน
โทษให้
คำชอบ ก็ดี
ดังข้อเขาประสงค์ ฑะ

ที่มา : <https://vajirayana.org/อิศปปกรณ์/สมุดไทยเลขที่-๑>